

Magyar Hírmondó.

XXXXXXXXXXXX

19.

Költ Bétsben, Böjt-más Havának (Mártziusnak)
6 dik napján, 1795-dik Elztendőben.

B é t s.

Tegnap, (Mártz. 5-dikén) következendő módon ment véghez *Véghelyi* Kapitány' gyilkosainak példás meg-büntettetése. Reggeli hat órakor eggynehány száz gyalog, és mintegy ötven lovas *Vasas* Katonák között, Magyar Királyi Testörző *Dóczy*' Fő Százsamester (Máior) Úrnak vezérlete alatt, ki-vezetettek a' Nemes Sereg' palotájából az, akasztó fához, melly a' *Burg* és *Schotten* Kapuk között, kívül a' bástyán állíttatott-fel, ezer lépésnyi formamesszeségre, az említett palotához. Mintegy másfél óráig tartott lassú meneteljek közben, szüntelen imádkoztak, *Csemez* a' Ns Sereg' Papjával; *Ordódy* pedig, a' *Bétsi* Magyar Concionátorral, *Capucinus* Szerzetbéli T. Péter *Isaurussal*. Hogy az akasztó-fához értek: le vette a' vasat, kezeikről és lábaikról, a' Ns Sereg' Tömlöztartója (Profóssza); az után a' Ns Sereg' Audítora, el-olvasta ló-hátról fenn-főzóval a' szententziát, a' gyilkosságnak környül-

X

állásos elő adásával együtt, mellynek sum-
máját, az Ifjútság' tanúságára, ide iktat-
juk: — *Csemez Károly*, 26; *Ordódy Im-
re* pedig, 23 esztendő, mind ketten *Pos-
son* Vármegyében, a' *Csallóközben* szület-
tek; az első, *Nassau*' Vasas Regementjé-
ben; a' másik pedig *Gyulay* Sámuel Ma-
gyar gyalog Regementjében, magok pén-
zekenn, Kadét fővel kezdetek vala szol-
gálni. Onnan a' Magyar Királyi Testőrző
Sereghez jöttek, az első ugyan Kápráság-
ból; a' másik pedig Strázsmesterségből,
sokkal később. Soha se' a' Regement-
nél; se' a' Testőrző Seregnél; semmi Ka-
tonai bünt nem tettek, 's nem is voltak
árestomban. 1794 dik esztendőben, De-
cember' végén kezdettek először a' gyil-
kosság felől befizéltetni. *Csemez*, tréfá-
ból említette azt elsőben *Ordódynak*, kit,
eröss és nagy bátorságú Ifjúnak esmért, 's
a' ki, tsak a' közelebb múlt nyáron érke-
zett ide, a' Frantziák ellen folyó véres há-
borúból. A' tréfát valóság követte. Kü-
lönös ösztönül hozta-fel azt *Csemez*, hogy
Véghelyi Kapitánynál, leg-alább is 5 hat-
ezer forintot, 's holmi drágaságokat is fog-
nak találni, és tselekedetjek ki nem tudó-
dik. Három ízben mentek-fel *Véghelyi*
Kapitányhoz, a' ki lakott a' negyedik kon-
tignátziónn, öltözékkel: de nem hajt-
hatták végre szándékjokat, a' látogatók
miatt. A' gyilkosság' napja (Jan. 23-dika)

estvéjénn, magát találván a' Szerentsétlen Kapitányt, azt mondja neki *Csemez*, színlett barátságból, úgymint a' mellynek állortzája alatt lappangott, hogy dohányoznának együtt. Ő, és a' Kapitány, le is ültek ketten, a' kementze' tüze eleibe, mellyhez, midőn beszéd közben nyúlni kezdett a' Kapitány; intett *Csemez*, a' Kapitány mellett állott *Ordódynak*, hogy lát-na dolgához. Ez, elő-rántván köpönyegje alól, réz-fejű buzgánnyát, úgy ütötte föbe a' Kapitányt, hogy ez, fél-hólttan le-esett.

(Ezeknek hallásakor, az Égre vetette fel szeméit *Ordódy*: és rövideden fohászkodott.)

Az el-ájúlttnak tekintete, mind a' két Gyilkost nagy rémülésbe hozta. Míg ők arról dévankoztak: mivel ölyék már meg-egészízen a' Kapitányt? ez akkor fel-eszmélkedett, fel-költ, 's egyenesen, a' már reszketni kezdett *Csemezt* torkon kapta, 's erőt is vett volna rajta: ha *Csemez* kérésére, hogy t. i. segítené őtet *Ordódy*: ez, meg nem fogta, és a' belső setét szobába bé nem segítette volna vinni *Véghelyi* Kapitányt, a' hól a' Kapitánynak be-törtt fejét, a' falba kezdte verni, annakutánna pedig kerefztül kasúl vagdalni azt, magának a' Kapitánynak ezüstös kardjával, melly kardot végre, szívébe akart döfni a' szenvedőnek: de akaratja ellen, el-törte azt annak mejjén. Ezután az atzélos kardját

kapta a' Kapitánynak: 's azzal vagdalta ennek karját és egyéb tetemeit, 's tette az utolsó halálos dőfést is. *Csemez* pedig, a' Szenszítóval (*Schierhacke*) verte a' kínlódónak ábrázatját, olly erőben; hogy a' görbéje az említett Szén-szítónak, vagy Tűz-píszkáló - vasnak ki-egyenenedett; a' nyele pedig meg-görbedt. Minekutánna egésszen meg-ölték volna a' Kapitányt: az ennél vólta arany órát *Ordódy*; az erfényt pedig, mellyben 12 arany vólta, *Csemez* vette el.

(Ezeknek hallásakor, le-sütötte a' fejét *Ordódy*; 's a' földre függesztette szemeit.)

Ez után ki-mosdottak a' vérből, 's magokhoz vettek, egy vas hordótskából háromszáz-negyven aranyat (többet nem találtak benne); gyémántos gyűrűket; ezüst-edényeket; némelly ruhákat; ingeket 's a' t.; ezeket, köpönyegjek alatt le-vitték nyolctzadfél órakor a' *Csemez*' szobájába, 's ott minekutánna meg-oloztoztak volna a' prédánn: ki-mentek a' véres ruhák' el-ásására, 's az után vatsoráltak.

(Ezeknek hallásakor, tobákot kért *Ordódy*, a' mellette állott Capucínus Atya' piksisséből, és *Csemez*re fordította szemeit, a' ki mind addig, valámig tartott az 'Auditor' olvasása: mindég egyforma bádjadt állásban vólta.)

Vatsoráról, tizenegy óra tájban tértek vissza, a' midőn gyertya-világot látván már *Véghelyi* Kapitány' szobájában: úgyannyira meg-ijjedtek, hogy el-szökésről kezdtek beszélleni magok között.

(Önnön vallástétellyek szerént, nagyobb rettegek között voltak azon hét napok alatt, midőn ki nem tudódott vala még a' vétkek; mint minekutánna el-fogattattak, 's tudták, hogy nagy büntetés várja őket. Ordódy különösen azt mondotta magáról, hogy néki nem csak álmában, de még nappali képzelődésében is szüntelen a' meg-ölettetett *Véghelyi* képe forgott előtte, melly, annyi nyughatatlankodást, és gyötrelmeket okozott néki, hogy azoknak el-fenvedhetetlensége, ötet utólyára is maga' meg-ölésére kényszerítette volna.)

A' fellyebb említett hét napok alatt, némelly környülállások, gyanakodásra szolgáltattak alkalmatosságot: a' gyanakodás pedig indító-ok vólt, a' Nemes Seregnél, némelly Felsőbb és Alsóbb Tisztek által tartott vizsgálásra, mellynek alkalmatosságával maradványai találtattak *Véghelyi* jószágainak, *Csemeznél* és *Ordódynál*, kik is tehát mindjárt akkor árestáltattak, éppen azon a' napon, mellyen eggy más, ugyan csak a' Ns Seregbéli Kapitányt szándékoztak vala, nagyobb prédának reménylése alatt meg-ölni; vizsgálás alá fogattak; vétkeket, az elő-adott környülállásokkal eggyütt meg-vallották, melly szörnyű tselekedetért, Tiszti-rangjoktól való gyalázatos meg-fosztattatásra, és fel-akasztatásra ítéltettek.

Az Audítor' olvasásának végződésével, *Dóczy* Fő-Strázsamester elcibe ment a' Tömlözt-tartó, 's szokás szerént, kegyelmet kért két rabjainak: de a' Májor, *Nemmel* felelt: valamint másodszori, és, *Először*, *Másodszor*, *Harmadszor* kiáltásokkal

egybe-köttetett kegyelem-kérésére is a' Profóznak. Ekkor elő-állott farkas-bundában az öreg Hóhér, és a' Fia, a' ki ezen borzafító tzeremóniára, fodorított hajjal, bokros nyakra-valóval, és igen módos ruhában jelent vala-meg. Ezekhez így szólott *Ordódy*: „Én, Uraim! meg-érdemlettem ezt a' halált, tsak arra kérem, frissen lássanak dolgokhoz.” Kérdé ezentúl mindjárt: „Nó mit tsínállyak?” — Az öreg Hóhér' feleletére le-vetette *Ordódy*, petétkék színű Frakkját (Kabátját) 's le-öldotta fekete nyakra-valóját: testén maradt lájblija, 's szarvas-bőr magyar nadrágja, és sarkantyútlan tsizmája. Kegyesen meg-engedte vala t. i. F. Urunk, hogy ne abban a' veress, fekete prémes, és ezüstös Magyar Forma-ruhában vitessenek akasztó-fához a' Bűnösök, melly Forma ruhában, a' F. Udvárnál szokott tenni szolgálatot a' Na Sereg. Míg a' Sínterek össze-köttették a' kezeit *Ordódynak*: az alatt, ennek Tiszt-kalapjáról és kardjáról, le-vágta a' Hóhér' fia, az arany bőjtöt, 's a' kardot ketté törvén, *Ordódy* lábaihoz vetette annak darabjait. — Az akasztó-fára lett felhúztatása közben, mindenkor buzgóan könyörgött *Ordódy* a' Pap után, 's a' körülötte lévő Hóhérokat újra is kérte, hogy frissen bányanak vele, 's meg-újította előbbeni vallás tételét: hogy ő meg-érdemlette ezt a' halált. A' Papnak ezen bizta-

tó szavára: *Ne félljen, kevés idő alatt vége lesz szenvedésének: így felelt: Én nem félek.* Mind végig, bátor-szívűséget mutatott. Hat minútumok töltek belé, míg egészen végbe mehetett a' meg-fojtatása.

— Ezen történetnek szemlélésére, még inkább meg-rémült a' már különben is nagy szorongattatások között volt *Csemez*: mert midőn fel-húzatott a' lajtörján: sok jeleit adta elmehéli háborúinak. Két minutába se' telt, hogy ki-ment a' lélek belőle. — E' meg-lévén, a' *Ns Sereg' Káplánnya*, egy *Oktatást* tartott *Német* nyelvenn, az után imádkozott a' temérdek *Sokaság* előtt. Ez után újra fel-mentek a' *Hóhérok* az akasztó fára, 's le-vévén a' kötélről mind a' két hóltakat, lántzra akasztották őket, 's úgy függöttek ezek, egész estig. —

Ordódyt sokan sajnállották: minthogy azt nezték - ki egész maga - viselkedéséből, hogy derék ember válhatott volna belőle idővel, ha meg nem vesztegettetett volna a' rossz társaság által.

Frantzia - Ország.

Párisi Anekdót.

Egy *Pálinka-áruló* négyszáz lívert kén-telenítettett igérni az idei leg-nagyobb hídeg alkalmatosságával, egy öl-fáért, melyet ennekelőtte meg-lehetett venni ötven vagy hatvan líveren. Az ember, a' ki négyszáz lívert olly bizonyosan reménylett vala már el-adott fájáért; mintha a' zseb-

jében lett volna az: midőn a' Pálinka-áruló' Házához ért volna, két pohárka égett-bor: adatott magának. — Ki-számlálván a' Pálinka áruló a' fa-árrát, nem négyszáz, hanem csak háromszáz ötven líverrel kínálta a' Fás-embert. Ez, tsudálkozik: mi legyen annak az oka, hogy ötven líver héjjával kellene néki által-venni az alkupénzt. Ekkor monda néki a' Pálinka-áruló: Barátom! fel-hajtal két pohár pálinkát, az egyik pohár, huszonöt líver vala; ugyan annyi, a' másik is. Tudod pedig, hogy kétszer huszonöt, ötvent teszen egy summában. A' Fás-ember, drágállotta rútúl a' pálinkát, 's Bíróra is vitte a' dolgot: de csak azt a' Választ kapta, hogy ha vólt neki jussa, egy öl fáért négyszáz lívert kívánni a' Pálinka-árulótól: ennek is vólt jussa, kétszer huszonöt lívert kívánni, az előre meg nem alkudtt, két pohár-pálinkáért.

Párisban a' Politika Tudományoknak tanítása, Vandermonde Polgárra bízattott. A' Tanulóknak kívántató Könyvek' meg-szerzésére 30 ezer lívert rendelt a' N. Gyűlés.

Európán kívül való birtokaiba a' Fr. Közöséges - Társaságnak küldődjenek e' Nemzet: gyűlési Komisszáriusok? Ez a' Kérdés, nem kevés vetélkedéseket okozott a' N. Gy. nek eggynehány Üléseiben. Vég-tére Febr. 12-dikén, arra ment a' voksok

többsége: hogy kell, küldeni a' Kolóniákba Nemzet-gyűlési Tagokat, Komisszáriusoknak.

Párisból Febr. 15. dikénn: — „Nemcsak *Marzéiliában* és *Tulonban*; hanem *Bourdeaux (Burdigala)* Városában is kezdettek zenebonáskodni az Ex-jakobínusok: és nevezetesen *Bourdeauxban* a' Népi társaság vala téfzke, a' zavaró főknek: minnekokáért félbe szakasztattak ezen Társaságnak Ülései.”

Hadi és Békességes Környűllállások.

A' *Hessen-casseli* Landgráf Lakó-Városából *Casseltől* Febr. 17. dikén: — „A' *Kolóniai* Választó-Hertzeg' bagázsiájával, *Münsterből* indúltt sok szekerek, tegnap menének itt által *Mergentheim* felé. — A' *Frantzia*, *Brabántziai*, és *Hollandiai* Kiköltöztték csoportosan takarodnak ezen által *Vesztfáliából*; 's leg-nagyobb részént *Erfurtba* vezzik magokat.”

Hágában, következő summájji Hirdetményt tétetett közönségessé *Pichogna* Fr. Vezér Jan. 30. dikán: — „Esett értesemre, hogy a' miolta bé-érkeztek ezen Tartományba a' Fr. Seregek: jónak ítélték némelly Személlyek, olly bosszúsággal illetni a' *Hollandus* Katonaságot, hogy letétették azzal, magok hatalmokból a' fegyvert; és alkalmatlanságára vóltak még a' Tiszteknek is, midőn ezek, a' reájok bízott dolgoknak végre-hajtásában foglalatoskod-

tanak: 's olly szín alatt tselekedték mind ezeket; hogy próbáit adják az által, a' Fr. Nemzethez viseltető hajlandóságjoknak. — Jelentem, hogy én mind azokat, a' kik, hasonló tselekedetek által magokat bűnösökké tejéndik, Zavaróknak, és olly Rosszszándékúaknak fogom tartani, a' kik meg akarják háborítani azt a' szép egyyességet, mellyet én, a' két Nemzeteknek derék Seregeik között akarok fel-állítani; 's által adatom saját Törvényes Bíráiknak, a' kik őket, mint Köz-tsendesség' háborítókat, meg-hüntessék. “

Frigyes - Belgyiom'

hét Tartományainak Közönséges - Rendjei, kik most magokat, *Batáviai Nép' Képviselőinek* nevezik, a' Frantzia Kommisszáriusoknak olly kívánságiokat közlötték a' hét frigyes Tartományoknak Elöljáróikkal, hogy ezek, a' közönséges Kasszák' pénzéből, folvó áron, szerezzenek bé a' Fr. Sereg' számára, eggy hónap alatt: kétszáz ezer mázsa búzát; 5 millió, öt fontos portzió szénát; kétszáz ezer, 10 fontos portzió szalmát; öt millió véka zabot; 150 ezer pár tzipöt; 20 ezer pár tsizmát; húsz ezer kabátot és lájblit; negyven ezer kötött (strickolt) nadrágot; százötven ezer bollsú vastag-vászon nadrágot; kétszáz ezer inget; 's 50 ezer kalapot: — két hónap alatt pedig ezer ökröt. — Íntik a' *Batáviai Nép' Képviselői* a' hét Tartományokbéli Elöljá-

rókat, hogy ne engedjék kényszerítettetésre menni a' dolgot. — A' Frantzia Nemzetgyűlési Komisszáriusok' kívánságához hozzá nagyon adva, hogy ők, más Tartományokban, magok hajtották volna be az elő-számlált tárgyakat; de ezen Közönséges-Társasággal, úgy akarnak ők bánni: mint a' magok Közönséges-Társaságjának jövődöbéli Frigyessével. A' mi illeti a' kívántt dolgok' árát: az eránt meg-fognak egyezni a' *Frigyes-Belgyiomi* Kormányfőzékkel.

*Amsterdám*ból el nem mehetnek az ollyatén személlyek, a' kik, hivatalokat viseltek ott annakelőtte. Egy Hirdetményt is adtak-ki a' *Hollandiai* Népnél Képviselői, kik hajdan, a' tulajdonképpen úgy nevezett *Hollandia'* Rendjeinek hívatattak vala; melly Hirdelemény azt tartja: hogy a' melly *Hollandusok* ki-költöztenek Hazájokból, egy hónap alatt vissza térjenek, mert különben, konfiskáltatni fog minden jószágjok. Minden fegyver-fogható *Amsterdamiak*, — 16-dik esztendőstől fogva, 60 dik esztendősig — fel-íratattak, mivel Nemzeti-gárda állíttatik-fel, mellynek Kormányozója, Néhaj Orvos-Doktor és már most Generális *Krayenhoff*.

A' Frantzia Tudósítások szerént is 500 emberen kívül, mind hajókra vette magát a' *Rosasi* Spanyol Őrizet: a' ágyút se hagyott ott többet 72-nél.

A' Fr. Nemzeti-gyűlésnek 12-dik Februáriusi Ülésében, fel-olvasott *Marce*, a' Közjóra ügyelő Deputátzió' nevébenn, a' *Bresti* nagy hajós-seregről egy Tudósítást, mellynek summája ide megy-ki: — „Tengerre szállott az említett hajós-sereg *Brest* alól, Dec. 30-dikán, 's visszatért 2-dik Februáriusban. Harmintznégynapokig tartott kerengésse közben, nyert 70 hajókat, és 1500 foglyokat: vesztett, Jan. 29-dikére vírradóra, 3 hajókat — *le Scipion*, *le Superbe*, és *Neuf-Thermidor* nevezetűeket: mellyekről tsak a' legénységet lehetett meg-menteni; mivel különben is avúlttak valának már mind a' hármann. A' *Neuf-Thermidor*, melly annakelőtte *le Jacobinnak* hívattatott: soha se' vólt jó. (Ezen észre-vétel, örvendezést okozott a' Gyűlésben.)

Más három fr. hajókban — *le Temeraire*, *le Neptune*, és *le Fougueux* nevezetűekben is esett kár: de orvosolható. A' fellyebb említett 70 nyertt hajókkal egygyütt 119 külföldi hajók kerültek-bé Dec. 31-dikétől fogva a' Frantzia Ki-kötő-helyekbe; 19-en pedig el-süllyesztettek.

Frankfurtból Febr. 123-dikánn: — „Nagy itt a' reménység, hogy a' *Londoni* Udvar is, midőn egy felől leg-nagyobb erőben készíti magát hadhoz, előtte tartván azt a' regulát: *Si vis pacem: para bellum* (Ha békességet akarsz: hadhoz készítsd magad): ugyan akkor, más részről

hozzá szándékozik kezdeni a' *Prussziai* Udvarral eggyezőleg a' Békesség-munkáláshoz. E' végett *Meklenburg-Strelitzi Ernest* Hertzeget küldötte *Potsdámba*; ki is onnan *Hannoverába* fogja venni útját, olly tzéllal, hogy a' *Hannoveránus* Ministerek között, maga mellé vévén egyet, *Basileába* mennyen vele; a' hová a' *Trevíri* (*Trieri*) Választó-Hertzeg, 's a' *Nasszaui* Ház is küldötték Követjeket, Báró *Crebor* személlýében. — Sok Német Udvarok, derekasan tétetnek mindennémű óltalom-készületeket arra az esetre: ha a' *Franzsiák*, igen kemény és el-fogadhatatlan *Feltételek* alatt akarnának Békességet kötni."

Varsóból Febr. 9-dikén: — „*Mária Therésia* Katonai Rendjének tzímerét, mellyel, a' Ts. K. Felségtől tiszteltetett-meg *Suwarow* Orosz Vezér; nem különben a' már ez előtt nyertt *Prusszus* fekete sas Rendtízimert; valamint a' *Feldmarsali* páltzáját is, bé-szenteltette a' nevezett Vezér, az itt lévő *Orosz* Követség' Kápolnájában. A' Város' közepére ki-szegzett ágyúk durrogták-ki ezen tzeremóniát."

„Az ide való *Orosz* Komendánsnak, *Buksheuden* Generálisnak olly hatalma van, hogy ha azon *Törvénytízek* mellyel, mellyeket ő, a' kormányozása alatt lévő részeiben *Lengyel-Ország*nak, a' *Grodnoi* Ország-gyűlés' intézetjei szerént állított-fel: meg hal valamelly *Bíró*: ennek he-

lyébe magától választhat mást, a' neve-
zett Generális. Az említett Törvénytör-
kek' elcibe való idézések, az *Orosz Tsá-*
szárné' nevében tételnek: 's a' Törvény-
székek, minden két hónapban tartoznak
tudósítani *Bukshewden* Generálist.

* * * * *
H í r a d á s ö k.

Nem szükség hosszasan bizonyítgatnom,
hogy a' nevelésben való leg kisebb jobbítás
is inkább mint akármely más féle tökélte-
sítés ezer meg ezer jó következtetéseket von idő-
ről időre maga után, 's századok múlva is
sokszorozva hozza meg kettős uzóráját mi-
den arra fordított fáradság. Tudva van az
is mindenek előtt, hogy a' Történetek esmé-
rete, mind a' léteknék, mind az elmének for-
máltatására, mind a' Kisdedeknek a' tanulás-
ra való édesgetésekre, minden egyéb nemű
találmányoknál alkalmasabb, de csak olyan-
kor várattathatik e' kívánt haszon belölle, ha
okos elmékedéssel vagyon ölzve kötve, 's
olly itélettel bír a' tanuló, hogy maga tzeljára
nézve meg tudja a' történeteknek fontossá-
gát illő képpen itélni, 's hasznára fordítani.
A' ki izlés nélkül tanulja a' Történeteknek
tudományát, hasonló a' gyermekhez, ki egy
hordó isik előtt állván, minden fáradsága és
figyelmetellége mellett is csak el vétve fog ki
egynehányat a' nagyobbak közül: a' ki ellen-
ben jól formáltt 's meg erősödött izléssel jár-
rúl a' Történetekhez, azon nagy tapasztalásu
ég vizsgálóhoz hasonló, a' ki a' tsillagnak ha-
laványabb vagy ragyogóbb fényéből is mind-
járt első tekintettel meg tudja határozni, álló
e' vagy bujdosó tsillag, plánéta e' vagy tsak
tüzes tüneménye a' levegőnek, a' mit lát.

Nem azt kell tehát történetek eszmérőjének inondani, a' ki óránként számlálja fel a' meg lett dolgokat azoknak elzúló számaikkal együtt: noha nagyobb vagy kisebb mértékben ez is szükséges: hanem a' ki azokat izéljához illő pontból tudja tekinteni meg itelni, és el rendelni. Ezen izlésnek, mellytől az egész tudománynak jövődő használása függ, korán leendő formálására, leg alkalmasabbnak, saját tapasztalásom szerént, következő Német Könyvetskét találtam. *Vorbereitung zur Weltgeschichte für Kinder. Göttingen 1779.* A' mellyet a' nagy hírü Slötzer mostani N. Brit. K. Tanácsos és Gott. Prof. írtt vólt a' nevelésben tett fáradozásaiakor, 's mellyre az után ama betsültt Könyvetskéje következett, melly szerént Német Országoknak, Hazánkknak, Dániának, Svétziának nagy részében még máig is tanítatik a' Világ történeteinek tudománnyá (*Weltgeschichte*) A' Könyvetske egyenesen a' nevelők, és nevendékek számára, azoknak sinór mértékül, ezeknek tanuló Könyvetskéül íratott: de figyelmetes olvasás után fogják a' meg elemedett olvasók is tapasztalni, hogy nem teszik azt le haszon nélkül kezekből. Ezen munkátskát magyarra fordítván következő tzm alatt: *A' Világ történeteinek tudományára való készület*; ezentül ki botsátom a' sajtó, alól 's tized nap múlva itt helyben kinek kinek szolgálhatok vele, valamint azt a' két Hazának nevezetesebb Városiba is azontól félllyel fogom botsátani. Az árra 7 kr. lessz.

Az általam már tavál alóíráásra meg ígertett *Nevezetesebb Európai Országok le írásának* is 1-ső része immár prés alatt vagyon, 's leg fellyebb Május vége felé szándékozom az alól írtt Uraknak kívántt nyomtatványait el küldözni,

Az árkusoknak számát mind eddig sem tudhatom, az árrát is tehát még ki szabnom nem lehet. A' kik az Erdemes Olvasók közül betűes leveleikkel meg akarnak keresni, Sopronyon által Jobaházára indítsák, kérem, szabad postán irásokat. Költ *Sopronyban* Febr. 22-dik napj. 1795. *Németh László.*

Uránianknak 3-dik Köteteje, kevés idő múlva, ki kerül a' sajtó alól. Tulajdon költségünkkel fizettyük annak nyomtatását, mert, nem csak hogy Praenumeránsaink előre nem fizettek a' 3-dik Kötetre, de még azok között is, a' kik két első Kötetjünket kívánták, és kezekhez vették, sokan hátra vagynak a' fizetéssel. Arra, hogy előre fizessen, senkit sem kötelezhetünk, de hogy meg-vett Nyomtatványainknak ára bé küldetessen: a' bétűlet, és a' szoros Igazság kívánniak. Megígértük, hogy 4 Kötetet minden esetre kiadunk, és meg is álljuk szavunkat, el lévén arra szánva, hogy az után a' mi Írásunk is, a' jobb Magyar Munkáknak — a' *Mindenes Gyűjtemény*, *Múzeum*, és *Orfeus* sorsára jut. Leg alább fel-marad jutalomul az a' Meg-győződésünk, hogy egyenes szívvel igyekeztünk Litteráturánk előmozdításában, és kárt is szenvedtünk miatta. Reméljük, hogy a' jövőendő Nyomigazságosabb léfzen emlékeztünk erántt, és azon igaz Polgártársaink közzé számál bennünket, a' kiket nem rettentett el a' Magyarok Nyelvéhez való hidegsége, és — írni mertek. *Az Uránia' Ki-adóji.*

T Ó L D A L É K

A' *Magyar Hírmondónak*, Mártziusn. 7-dik napján, 1795-ben költt árkusához.

Nemes Magyar Hazánkunknak némelly főtiszteletre méltó, és tudós Hazafiai által ösztönöztetvén arra, hogy Édes Atyámnak a' jó és hasznos Magyar Könyveknek kiadásában, fáradhatatlan és súlyos iparkodásinak ditséretes nyomdokit követni, én is első kötelességemnek tartanám; el-tökéllettem magamban, hogy ama' híres Magyar Vers szerzőnek Tekéntetes Gyöngyösi István Urnak, néhai Tek. Nemes Gömör Vármegye' Vítze-Ispánnyanak minden munkáit ezen ízim alatt: *Gyöngyösi Istvánnak költeményes Maradványai. Két Darabokban*; még ezen most folyó 1795-dik élfztendőben ki nyomtassam. Szükségesnek ítélttem mindazáltal, hogy a' nagy Erdemű és Főtiszteletre méltó Közönséget eleve e' következőkről tudósítsam:

1. Az egész Gyűjtemény ezen Szakaszokból fog állani:

a.) *Kariklia*, a' Lötsei 1695-dik élfztendőbeli eredeti ki-adás szerént.

b.) *Murányi Vénus*, a' Budai 1767-dik ki-adás után.

c.) *Palinodia Prosopopoeia Hungariae*, az az: *A' kesergő Nympha*, a' Lötsei 1693-dik élfztendei ki-adás után.

d.) *A' Rózsa-koszorú*, a' Nagy-Szombati 1772-dik élfztendei nyomtatás után.

e.) *Kemény János*, ugyan a' Lötsei 1693-dik leg-első ki-adás után; a' Báró Apoc

István Úrhoz való Dedicációval együtt, mellyet az újjabb kiadások helytelenül ki-hagytak.

f.) A *Tsalárd Cupidó*, a' Budai kiadás után.

2. Ezen Gyűjteménynek majd minden részét a' leg-nevezetesebb Könyv-tárokból válogattuk a' nyomtatásra.

3. Hogy a' munka annál tisztábban, és minden tetemes hiba nélkül készülhessen-el, Hazánkna'k ama' nagy érdemű és tudós Hazafiát, Tiszt. *Dugonics* András-Királyi Oktató Urat, barátságossan kértem: hogy a' munkára való ügyelést magára venni méltóztatna. Ő ezt a' Haza' javára tzelozó szeretete végett szívesen megígérte: és ezen Gyűjteményt nem csak elő-beszéddel, hanem a' Könyvnek foglaltványival, és a' Szerzőnek rövid élete' leírásával is meg fogja ékesíteni.

4. Az egész Gyűjtemény ezen új kiadásban, mintegy 60 árkosokra fog terjedni közepszerű Nyóltzad-formában, szép és tiszta nyomtató-papirosan, 's ama' híres Bétsi Betű-öntő *Manzfeld* által készült betűkkel, mellyek rövid idő múlva le is érkeznek. Nem külömben ékesíteni fogja ezen munkát a' Szerzőnek rézen jól ki-vágott mejj-képe.

5. Némelly fő-rendű, és a' Magyar Litteráturában különössen gyönyörködőknek kedvekért nem akartam el-múlatni azt is, hogy ezen jeles munkából, jó posta papirosra annyl számú nyomtatványokat is ne készítettsek, a' mennyien lesznek az erre elő-fizerőknek számok, a' kik egyszersmind segítőji is lesznek ezen fel-vett munkámnak. Az ilyen posta-papirosra nyomtatott Exemplároknak az árra leszén 3 német forint, a' mellyekre az ide-alább

fel-jegyzett Elő-fizetést bé szedő Uraknál, a' jövő Május hónapjának végéig ki ki a' maga tettzése szerént előre fizethet. És ha ezen érdemes Elő fizető Uraknak neveiket a' Pénz bé-szedő Urak előre el küldik, azoknak Uri neveiket örök emlékezetre ki fogom nyomtattatni. — A' közönséges papirosra nyomtatott Exemplároknak árrát 2 for. 30 kr. határoztam; de minden elő-fizetés nélkül. — Végre

6. Kérem bizodalmason az Elő fizetést bé-szedő Urakat, hogy ne terhelhessenek a' jövő Medárdus napi Pesti Vásár' alkalmatosságával jó baráttyaik által, vagy ezeknek nem léte miatt, mindjárt fel tenni postára az előre fizetett Uraknak mind érdemes neveiket, mind pedig számokat, hogy így a' munkát azonnal sajtó alá adhassam, és a' jövő Leopold napi Pesti Vásárra ezen költséges Gyűjteménynek mind a' két Darabját el is készíthessem. A' melly alkalmatossággal minthogy Hazánknek minden részeiből ide a' jövevény Könyv költők számosan öfzve-gyülekeznek, én is minden Elő fizető Uraknak az ő Exemplárjokat könnyen és minden költség nélkül, bátran el küldözhessem.

Ezek azok tehát, mellyeket rövideden a' Fő-tisztelendő és nagy érdemű Magyar Közönségnek e' munka végett előre jelenteni bátor-kodtam; olly reménységben lévén, hogy minden igaz Hazafi, fő-képpen azok, kik a' jó Vers-szerzőknek kedvellői, ezen költséges munkámnak fel-segállítására kezeket meg nem vonnyák, annyival is inkább, minthogy Gyöngyösinek minden jeles munkáit, vagy igen nehezen, vagy hibákkal rakva lehet fel-találni. — Addig is, míg ezen tzielomhoz a' tökéletesség' gráditsán közelebb érkezhetném, és az

én buzgó Haza-szeretetemnek és Nemzetem
eránt iparkodó jó szándékomnak útján tovább
léphetnék, hív szolgálatom² szíves ajánlása
mellett vagyok és maradok, a' Fő-tekéntetre
méltó Közönségnek

Pesten Bőjt más Hav.

I. napj. 1795.

kész kötelességű szolgája

Iffjabb Fűskúti Landerer Mihály.

A' pénzt fizető Urak, kiknél az Előre tize-
tő Urak a' fizezést le tenni, és a' kiktől Köny-
veiket a' magok kezekhez fogják venni, im²
e² következők

Magyar Országban:

Aradon, Pleyer Ferentz Úr, Vas-áros.
Budán, Diebold Floridus, Könyv-áros Úr.
Bécsben, Doll Aloys Könyv-áros Úr. Debre-
tzenben, Tiszteletes és nagy érdemű Szikszai
György Úr, és Fodor István, Könyv-kötő Úr.
Egerben, Gyalócai Ignácz, Könyv-kötő. Eper-
jesen, Kollár Gottfrid, Könyv-kötő. Győrben,
Müller Ferentz, Könyv-kötő. Gyöngyösön,
Szilágyi, Könyv-kötő. Gyulán, Bakai János,
Könyv-kötő. Kassán, Fűskúti Landerer Mi-
hály. Ketskemetén, Veresmarti János, Könyv-
kötő. Komáromban, Töltesi János, Könyv-
kötő. Körmöcz Bányán, Großmann, Könyv-
kötő. Kőszegen, Ludvig Mihály, Könyv-kö-
tő. Léván, Lovas László, Könyv-kötő. Lo-
sontzon, Gergeiy Gábor, Könyv-kötő. Lőtsén,
Kollár Ferentz, Könyv-kötő. Miskólcson,
Mezner Sámuel, Könyv-kötő. Nagy-Bányán,
Grafz, Pénz-metző. Ó-Budán, Kis István,
Könyv-kötő. Pápán, T. T. Marton Professor.
Pesten, Iffjabb Fűskúti Landerer Mihály,
Weingand, Kilián, Lindauer, és Pauer Könyv-
áros Urak. Pétsett, Waidinger Márton,

Könyv.kötő. Pozsonban, Fűskúti Landerer Mihály, és Schvaiger Könyv. áros Urak. Rima-Szombaton, Csapó József, Könyv.kötő. Rosnyón, Ethey Imre, Könyv.kötő. Sáros-Patakon, Szabó János, Könyv.kötő. Szathmár-Németiben, Abel János, Könyv.kötő. Szegeden, Tiszt. P. Somogyi Elek, Minorita. Székes-Fejérvárban, Lang Agoston, Könyv.kötő. Szentesen, Varga István, Könyv.kötő. Siklóson, Tóbi János, Könyv.kötő. Szombathelyen, Zsoldos István, Könyv.kötő. Sopronban, Schrabs Gottlieb, Könyv.kötő. Tömösváratt, T. N. és N. Kulterer József. Új-Palánkon, Kaulicz, Könyv. áros. Vátzon, Gottlieb Antal, Könyv.nyomtató. Veszprém-ben, Baumeister Ferentz. Könyv.kötő. Zágrábban, A' Püspöki Typográfia, és Hörner Könyv. áros Urak.

Erdélyben.

Brassóban. Nemes Frónius, Posta-Mester. Déván, N. és N. Schönherr Posta-Mester Urak. Károly-Fejérvárban, T. T. Szeredai Antal Úr ő Nagysága. Kolosváron, Hochmeister Ur Könyv. áros. Maros-Vásárhelyen, Tek. N. és N. Mátyus István Ur, M. D. Nagy Enyeden, T. N. Tsernátoni Tseh Péter Ur, Posta-Mester. Szebenben, Hochmeister Ur Könyv. áros.

Ha találkoznának még némellyek, a' kik ezen munkára Elő-fizetőket gyűjtenének, azoknak minden tízért egyet, és minden öt Elő-fizetőért egy fél Exemplárt adok ajándékul.

A' most következő Sz. József napi Pesti Vására ezek az újj Magyar Könyvek készülnek el az említett Könyv.nyomtatónál:

Dugonics András Ur' Jeles Történeteinek Második Darabja, melly *Bátori Máriának* szomorú történetét foglalja magában. 8. maj. 1 for. 15 kr.

Orvosi Tanítás a' Gyermeknek' nyavalyáiknak meg-esmérésekről, és orvoslásokról, melyet Rózenstein után magyarra fordított G. Dombi Sámuel. 8. 1. for. 30 kr.

Takáts Adám Halotti Prédik. Negyedik Darab. 8. 36 kr. Mind a' négy Darab 2 for. 24 kr.

Hármas História, újj meg-jobbított ki-adás. 4-to. 1 for. 15 kr.

Szakáts-könyv (Újj), mellyben külömb-külob-féle válogatott, és hafznos étkeknek készítése le ábrázoltatik. 8. 24 kr.

Somogyi Elek, Mennyei Társalkodás, az az: Isten és ember közt való édességes Befzélgetések. 8. 36 kr.

Ladvocatnak Historiai Dictionariumának első Darabja már a' sajtó alól ki jött. A' munkának egész titulusa ez: *Ladvocat Apátur-nak Historiai Dictionariuma, mellyben a' Patriarcháknak, Tsászároknak, Királyoknak, Fejedelmeknek, Hadi Vezéreknek, Vitézeknek, Pogány Isteneknek, Herosoknak, Pápáknak, Eklésiai Atyáknak, Püspököknek, Ersekeknek, Cardinalisoknak, Szenteknek, Historicusoknak, Poétáknak, Oratóroknak, Theologusoknak, IC-tusoknak, Medicusoknak, Musicusoknak, Tudós Affzanyoknak, 's a' t. Mindenféle Mesterségekben híres embereknek életek és Irásaik elő adattatnak.* Magyar Nyelvre fordította, és az 1795 elzterendeig éltt nevezetes embereknek életekkel meg bővítve ki adta *Mintszenti* Sámuel. Komáromban 1795 in 8-vo Majori. Az egész Könyv 7 vagy 8 Darabból fog állani. A' Magyar Fordítás mind a' Frantzia Originálisnál, mind a' Német Fordításnál tökéletesebb.

Az Originalisnál azért, mert annál ez újjabb lévén, sokkal bővebb; a' Németnél pedig azért mert annak már két új Continuatiója lévén, az Articulusokat három felé kell keresni. De a' Magyar Fordításban az újjabb Articulusok a' régiek közzé rend szerént vagynak elegyítve. A' *Magyar Ladvocatban* azon Articulusokban, mellyek a' Religiót közelebről illetik, a' *Magyar Broughton Religiói Lexiconát* gyakran citálom: azért mert a' mi amabban igen röviden van le írva, ebben bőven meg lehet találni. Az első Darab melly csak az A—B Alphabetumot foglalja magában 1500 új Articulusnál sokkal többel vagyon bővítve. Ezt a' Munkát a' Bétsi Censura ezen helyben hagyással küldötte vissza; *Opus praeclarum et litteraturam Hungaricam mirifice exornaturum admittitur.* Hazafijúi igyekezetemnek leg nemesebb jutalma az leszen, ha a' *Magyar Ladvocat* is meg nyerheti azt a' kedvességet, mellyet a' *Magyar Broughton* talált a' Publicumnál, melly munkámnak leg főbb koronája az, hogy mihellyt az a' Londoni Királyi Tudós Társasághoz el érkezett, azonnal a' nevezett Társaság Praesidensének rendelése szerént annak Secretáriussa T. W. Wrighte Ur Apr. 7-dik napj. 1794 egy szép levelet küldött hozzám, a' mellyben lévő függő petsétnek tizmere egy korona felett égő lámpás, ezen szókkal: *Non exstingvetur.* *Ladvocatnak* már kész első Darabjának az árra 1 Rforint 30 kr. de csak azoknak, a' kik a' második Darabra is az 1 Rforintot és 30 kr. az első Darabnak árrával együtt előre le teszik, különben mind az első mind a' második Darabnak árra 2 Rforint. A' második Darab is már sajtó alatt vagyon,

a' C. D. E. F. Alphabetumokat foglalja magában: a' jövő János fő vételi Pelti vásárra el készül. *Ladvocatot* el végezvén *Vosgien Apátornak Geographiai Dictionáriumát* adom ki 4 Darabban a' mai időhez alkalmaztatva. A' mint máskor is említettem *Hallnak* Norniki Püspöknek az Anglusok Senecájoknak a' *Bibliai Historiára való Elmélkedései* is már régen vissza jöttek a' *Bétsi* Censuráról 4 Darabban. *Ladvocatnak Lexiconat*, és *Broughtonnak Religiói Lexiconat* lehet találni O Budán Kis István Compactor Úrnál. Debretzenben vásári alkalmatozással ugyan azon O Budai Kis István Compactor Úrnál, a' kinél az azon a' részben Subscribáltt Úrak is a' magok Exemplárait, kezekhez vehetik. Lőfontzon T. Farkas István Professor Úrnál. Posonban Weber Simon Péter Typographus Úrnál. Győrött Müller Ferentz Könyv árrós Úrnál. A' Jászágban Kis Eren T. Hetényi István, N. Jász Megyének Ordinárius Esküztjénél. Pesten Veingand, és Köpf Könyv árrós Uraknál. Komáromban a' Weinmüller Úr Typographiájában. Erdélyben, Kolosvárott T. Szathmári Pap Mihály Professor Úrnál. Kassán T. Mihály Kovács István Ref. Predikátor Úrnál. *R. Komáromban*, Febr. 25 dik napj. 1795.

Mindszenti Sámuel.

Pesten e' folyó esztendőben Aprilis hónapnak 7. dikén és következő napokon a' nagyobbik Seminariumban külömbkülömbféle Deák, Német, Franzia, és más nyelveken irt Könyvek kótyavetye által el fognak adattatni. A' nyomtatott Katalogust Pesten Veingand Úr Könyvárosnál, és Gleixner János Úrnál a' bádög kalapnál; Budán pedig Diepold Úr Könyvárosnál ingyen meglehet kapni.